

<https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/kamala-harris-heeft-veel-te-bewijzen-aan-vrouwen-en-de-zwarte-gemeenschap~b4d6bf90/>

Analyse *De invloed van Kamala Harris*

Kamala Harris heeft veel te bewijzen: aan vrouwen en de zwarte gemeenschap



Kamala Harris begroet schoolkinderen nadat ze een persconferentie heeft gegeven op een school. Destijds, in 2014, werkte ze als procureur-generaal van Californië. Beeld Mel Melcon / Los Angeles Times / Getty

Kleine Kamala's liepen al door de Amerikaanse straten: meisjes met zwart mantelpak, een parelketting en hakjes. Vrouwen van kleur en de hele zwarte gemeenschap kijken naar Kamala Harris, de nieuwe vicepresident. Zij belichaamt hun hoop, en zal die moeten waarmaken.

Anne van Driel 20 januari 2021, 16:41

Ze is de eerste vrouw. Ze is de eerste persoon van kleur. Ze is de eerste van Zuid-Aziatisch-Amerikaanse afkomst. Toen Kamala Harris (56) woensdagmiddag voor het Capitool in Washington haar rechterhand opstak en het 'I do solemnly swear' uitsprak, vloog ze maar liefst drie keer door het glazen plafond.

Een primeur. Nog een primeur. Nóg een primeur.

De beëdiging van Harris tot vicepresident van de Verenigde Staten is van historisch belang en van grote symbolische waarde. Het op een na hoogste ambt van de Amerikaanse politiek is nooit eerder door een vrouw vervuld, laat staan door een zwarte vrouw of een vrouw met dubbele roots. Welke belofte van dit moment uitgaat, verwoordde Harris zelf in november, tijdens haar overwinningsspeech. ‘Ik ben dan misschien de eerste vrouw op deze plek, ik zal niet de laatste zijn’, zei ze. ‘Omdat elk klein meisje dat vanavond kijkt, ziet dat dit een land van mogelijkheden is.’

Elk meisje, maar vooral ook meisjes en vrouwen van kleur. Harris’ vicepresidentschap heeft veel enthousiasme losgemaakt onder zwarte vrouwen en in de Indiaas-Amerikaanse en Aziatisch-Amerikaanse gemeenschap. Hoogleraar Amerikaanse geschiedenis Manisha Sinha van de Universiteit van Connecticut stelt in *The Guardian* dat ze ‘een nieuwe richting van de Amerikaanse democratie aangeeft’. Harris’ doorbraak voedt de hoop dat het, ondanks het diep gewortelde seksisme en racisme in de Amerikaanse samenleving, ook voor gekleurde vrouwen mogelijk zal zijn hun ambities te verwezenlijken. Kijk naar de vele Afro-Amerikaanse meisjes die afgelopen Halloween verkleed gingen als mini-Kamala, in zwart broekpak, met parelketting, op hakjes; de nieuwe vicepresident is hun inspiratiebron.

Daarnaast wordt Harris’ vicepresidentschap ook als een mijlpaal beschouwd, afgezet tegen het recente verleden: het betekent, zo wordt gehoopt, een breuk met de Trump-jaren, met een politiek die dooraderd was met misogynie en suggestief-racistische retoriek. Harris belichaamt de toekomst van een land dat meer en meer raciaal divers wordt’, schreef *The New York Times*. Al moest de krant daar wel een kanttekening bij plaatsen: Amerika had wél de voorkeur gegeven aan een 78-jarige witte man als president. Want Harris deed in de voorverkiezingen een eigen gooi naar het presidentschap, maar moest wegens gebrek aan populariteit voortijdig afhaken.



Kamala Harris en haar echtgenoot Doug Emhoff aan de vooravond van de inauguratie bij een monument voor slachtoffers van de coronacrisis bij het Lincoln Memorial. Beeld AFP

Een historische doorbraak, een symbool voor verandering. Is dat genoeg?

‘Het symbolische belang van vicepresident Kamala Harris is onmiskenbaar’, schrijft Keneshia Grant, politiek analist en hoogleraar politieke wetenschappen aan de ‘zwarte’ universiteit Howard, waar Harris zelf ook studeerde, in het tijdschrift *Politico*. Maar in de Amerikaanse politiek, stelt zij, blijft het bij zwarte politici soms te veel in symboliek steken en vertaalt hun identiteit zich niet in beleid.

Barack Obama bijvoorbeeld wilde ‘geen president voor zwart Amerika’ zijn, maar een voor alle Amerikanen. Het kwam hem op veel (zwarte) kritiek te staan: dat hij geen maatregelen nam die specifiek de positie van Afro-Amerikanen verbeterde. Dat hij te weinig ondernam tegen de buitenproportioneel hoge werkloosheid onder de zwarte bevolking, de ongelijke kansen in onderwijs, huisvesting, gezondheidszorg en strafrecht, of de toenemende problemen rond wetshandhaving en het escalerende politiegeweld tegen zwarte verdachten.

‘Het belangrijkste dat Harris kan doen, is een zinvolle balans vinden tussen wie ze is als symbolische figuur en wat ze inhoudelijk kan bieden via haar positie’, zegt Grant. ‘Ik zou haar graag dingen zien doen die duidelijk voor zwarte Amerikanen zijn.’



Kamala Harris spreekt met de pers terwijl ze vrijwilligerswerk doet op Martin Luther King Day. Beeld REUTERS

Het zwarte deel van het electoraat

Voor wat hoort wat. Biden en Harris hebben hun verkiezingswinst op cruciale plekken te danken aan de hoge opkomst en steun van Afro-Amerikanen (ondanks het feit dat Trump meer stemmen van hen kreeg dan in 2016). Dat begon voor Biden al in de voorverkiezingen en eindigde in Georgia, waar twee weken geleden in een tweede verkiezingsronde beslist moest worden welke partij de meerderheid in de Senaat zou krijgen. Opnieuw ging het zwarte deel van het electoraat in groten getale naar de stembus om de Democraten aan twee extra zetels te helpen, en Joe Biden daarmee aan wezenlijke armslag om zijn beleidsplannen uit te voeren. Nu is het *payback time*.

Van Harris wordt verwacht wat Obama heeft nagelaten. ‘Nadat zwarte kiezers overweldigend de overwinning van Biden-Harris hebben gevoed, moet Harris degene zijn die voor onze levens opkomt’, twitterde Oneka LaBennett, hoogleraar Africana-studies aan Cornell University.

Is dat niet een wat al te hooggespannen verwachting voor een vicepresident, in de regel toch vooral een ceremonieel baantje? Misschien niet in het geval van Harris. Hoewel haar takenpakket nog niet is bekendgemaakt, staat al vast dat haar rol meer dan symbolisch zal zijn, met aanzienlijke politieke invloed. Biden – met zijn 78 jaar immers op leeftijd – verlangt van zijn vicepresident dat zij elk moment het stokje van hem kan overnemen. Hij heeft aangegeven dat altijd Harris ‘de laatste persoon in de kamer’ zal zijn, voor overleg bij belangrijke beslissingen. En hij heeft haar gevraagd haar ‘geleefde ervaring’ mee te nemen. Aangenomen wordt dat Harris’ achtergrond – dochter van twee migranten, opgegroeid in een zwart milieu – zal resoneren in hun beleidsvoornemens.

‘Ze zal voor Joe Biden een voortdurende herinnering zijn om de vergeten basis, de mensen van kleur, niet te vergeten’, aldus Tera Hunter, die Afro-Amerikaanse studies aan Princeton doceert.

Doorslaggevende stem

Bovendien heeft Harris een extra uitzonderlijke rol als vicepresident, omdat zij in de precies 50-50 verdeelde Senaat de doorslaggevende stem zal hebben, mochten de stemmen staken. Dat betekent dat zij vaak in de Senaat zal zijn en veel meer dan andere vicepresidenten een stempel zal drukken op het wetgevende proces. Zij zal zo het gezicht worden van elk gepolariseerde besluit, zowel voor de Democraten als de Republikeinen: het is háár gewicht dat de weegschaal laat doorslaan.

Het belangrijkste dossier waar Harris’ invloed wordt verwacht is natuurlijk het Amerikaanse strafstelsel, en de excessen die daarbij horen. De structurele achterstelling van zwarte Amerikanen komt het meest fysiek en zichtbaar tot uitdrukking in de gevallen van politiegeweld, zoals afgelopen jaar eens te meer duidelijk werd door de dood van onder anderen Breonna Taylor, Daniel Prude en George Floyd. Harris schreef daarna mee aan de *Justice in Policing Act*, een wetsvoorstel dat politieagenten sneller ter verantwoording moet roepen, de politiecultuur moet veranderen en het vertrouwen tussen politie en burgers moet herstellen. ‘Amerika’s stoepen zijn besmeurd met zwart bloed’, zei Harris bij de ondertekening van het wetsvoorstel in juni vorig jaar. ‘Hoe vaak nog moeten onze families en



onze gemeenschappen het trauma beleven van een ongewapende zwarte man of vrouw die sterft door toedoen van dezelfde politie die gezworen heeft hen te beschermen en te dienen?’

Kamala Harris en haar familie poseren met vicepresident Joe Biden bij haar benoeming als senator voor Californië. Beeld Getty

Kritiek

Daarbij beriep ze zich expliciet op haar verleden als officier van justitie en procureur-generaal van Californië. Dat is opmerkelijk, omdat ze de kritiek krijgt dat haar strengheid in die functies, in de periode tussen 2003 en 2016, nadelig uitpakte voor Afro-Amerikanen. Ze stelde zich tamelijk passief op bij pogingen tot politiehervorming en bij onrechtmatige veroordelingen, ze trad niet hard op tegen politieagenten die bij schietpartijen betrokken waren, en keurde een wetsvoorstel af dat onafhankelijk onderzoek naar hen eiste.

Als senator koos ze dus voor een progressievere afslag. Nu is de verwachting, of de hoop, dat ze die lijn zal volhouden. Met name de gekleurde vrouwen die de afgelopen twee jaar ook in het Huis van Afgevaardigden werden gekozen, zullen haar bij de les houden. ‘Ik juich haar succes toe’, zei Cori Bush, die onlangs in het Congres werd gekozen als eerste zwarte vrouw uit de staat Missouri, in augustus tegen de progressieve website *Democracy Now*. ‘Maar ik kan haar verleden niet over het hoofd zien. Ze is veranderd, en dat waardeer ik, maar we mogen de mensen die daaronder hebben geleden niet vergeten. De mensen die zijn opgesloten, de alleenstaande moeders, de daklozen, hebben veel moeten meemaken door beslissingen die zij, Harris, heeft genomen.’

Misschien moet het wel zo zijn. Dat iemand uit de zwarte gemeenschap die onderdeel was van het probleem, nu ook kan helpen met de oplossing.

Meer gekleurde vrouwen in de politiek

De Verenigde Staten hebben er lang op moeten wachten, maar toen op 3 november 2020 een meerderheid van de Amerikanen Joe Biden tot hun nieuwe president koos, kozen ze (indirect) ook voor Kamala Harris als de eerste vrouwelijk vicepresident, en de eerste vicepresident van kleur. Een historisch moment – ook al schreven andere landen met hun vrouwelijke (vice)presidenten eerder geschiedenis.

Ook in een ander opzicht waren de Amerikaanse verkiezingen van 2020 memorabel voor vrouwen van kleur: een recordaantal van hen werd gekozen in het Congres. Van de 144 vrouwelijke volksvertegenwoordigers (in het Huis van Afgevaardigden en de Senaat) zijn 52 van kleur (Afro-Amerikaans, Latijns-Amerikaans, Aziatisch, Arabisch, Noord-Afrikaanse of inheems).

Dat zijn er vier meer dan bij de vorige verkiezingen van 2018, dat ook een recordjaar werd, mede door het Trump-effect: als reactie op de vrouwonvriendelijke en racistische uitlatingen van de president stelde een historisch aantal vrouwen (wit en van kleur) zich toen verkiesbaar, en won.

De stijgende lijn zet zich nu dus voort. Is er reden voor optimisme?

‘We zijn bemoedigd door de vooruitgang die dit jaar is geboekt bij het kiezen van gekleurde vrouwen in het parlement, maar het is duidelijk dat er nog veel werk te doen valt’, zegt Debbie Walsh, directeur van het Center for American Women and Politics. Allereerst zijn vrouwen sowieso zwaar ondervertegenwoordigd in de Amerikaanse politiek. De 144 vrouwen vormen slechts 27 procent van het totaal aantal politici in het Huis en de Senaat. Voor een goede afspiegeling moet het aantal vrouwen (wit én gekleurd) dus nog flink omhoog.

Daarnaast zijn vooral in de Senaat de verhoudingen scheef: onder de 100 senatoren zijn slechts vier vrouwen van kleur. Inmiddels zijn dat er drie, nu Harris tot vicepresident is beëdigd (en ze door een man is vervangen). Voor een goede afspiegeling hadden dat er eerder twintig moeten zijn.

Walsh hoopt op een Kamala-effect. ‘Harris’ succes toont vrouwen van kleur dat ook zij succes kunnen hebben, in het Huis, in de Senaat, als vicepresident, en zelfs als president. Het zet de deur open voor toekomstige generaties.’

Lees ook

Biden zal zijn eed afleggen tijdens een extreem beveiligde en afgeslankte ceremonie. Zo ziet de dag van de inauguratie eruit.

Meer vrouwen, meer migranten en meer mensen van kleur. Dit is het team van Biden, dat de rust in de VS moet terugbrengen.

Nog niet iedereen in Washington is klaar voor het nieuwe geluid, ziet correspondent Michael Persson als hij pizzeria Comet Ping Pong in Washington bezoekt.

Joe Biden (78) wordt de oudste president van de VS ooit, hoe kan hij nog zo’n zware baan aan?

Het februarinummer van de Amerikaanse *Vogue* lag nog niet in de schappen of op sociale media brak de hel los over de informele manier waarop coverdame Kamala Harris was neergezet.